

แบบจัดเก็บข้อมูลพันธุ์พืชท้องถิ่น

๑. ชื่อพืช/ชื่อสามัญ : กระวาน

๒. ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Amomum verum* Blackw.

๓. ชื่อเรียกในท้องถิ่น : ปล้าก้อ กระวานขาว มะอึ๋ ข่าโคก ข่าโค่ม หมากเน็ง กระวานไทย, กระวานดำ, กระวานแดง, กระวานจันทร์, กระวานโพธิสัตว์

๔. ชนิดพืช : ไม้ล้มลุกมีเหง้า

๕. ลักษณะประจำพันธุ์ : ต้นกระวาน จัดเป็นไม้ล้มลุกมีเหง้า มีความสูงประมาณ ๒ เมตร โดยมีกาบใบหุ้มซ้อนกันทำให้ดูคล้ายลำต้น โดยต้นกระวานมักขึ้นในที่ร่มหรือใต้ร่มไม้ที่มีความชื้นสูง หรือในที่ที่มีฝนตกชุกและอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลอย่างน้อย ๘๐๐ ฟุตขึ้นไป โดยมักจะพบขึ้นทั่วไปตามไหล่เขาในบริเวณป่าดงดิบ ใบกระวานเป็นใบเดี่ยว ลักษณะของใบแคบและยาว เป็นรูปขอบขนาน มีความยาวประมาณ ๑๕-๒๕ เซนติเมตร ปลายใบแหลม ดอกกระวานออกดอกเป็นช่อ ช่อดอกออกมาจากเหง้า ชูขึ้นขึ้นมาเหนือพื้นดิน เรียงสลับซ้อนกันตลอดช่อ ในช่อใบประดับจะมีดอกประมาณ ๑-๓ ดอก ปลายกลีบเลี้ยงมีหยัก ๓ หยัก กลีบดอกมีสีเหลือง เป็นหลอดแคบ เกสรตัวผู้เป็นแบบไม่สมบูรณ์เพศ แปรสภาพเป็นกลีบขนาดใหญ่สีขาว มีแถบสีเหลืองอยู่ตรงกลาง เมล็ดกระวาน เมล็ดอ่อนมีสีขาวและมีเยื่อหุ้ม เมื่อแก่แล้วจะเปลี่ยนเป็นสีดำหรือสีน้ำตาลไหม้ โดยทั้งผลและเมล็ดจะมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว คล้ายกับกลิ่นของการบูร มีรสเผ็ดและเย็น

๖. ถิ่นกำเนิด : ประเทศศรีลังกา และทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย

๗. แหล่งพันธุ์ : นิยมปลูกในภาคใต้ของประเทศไทย เช่น จังหวัด ยะลา, สงขลา, ตรัง, นราธิวาส, สุราษฎร์ธานี และในภาคอื่นเช่น จังหวัดจันทบุรี

๘. การปลูก/การขยายพันธุ์/การดูแลรักษา : วิธีปลูก ขุดดินเป็นหลุมลึกประมาณ ๓๐ เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยคอกคลุกลงหลุมก่อนปลูก วางหน่อพันธุ์กระวานในหลุมปลูกในลักษณะตั้งตรง ฝังหน่อลึกประมาณ ๓ - ๔ นิ้ว กลบดินกดโคนให้แน่น รดน้ำให้ชุ่ม ระยะปลูกระหว่างกอ ๒.๕ x ๒.๕ เมตร ต้องเว้นที่ว่างไว้ให้หน่อได้ขยายเพิ่มขึ้น การดูแลรักษาหลักเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมี ใส่ปุ๋ยคอกเก่าปีละ ๒ ครั้ง ช่วงต้นและปลายฝน กอละ ๓ - ๕ กิโลกรัม ให้น้ำให้มีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ โดยเฉพาะในช่วงแล้ง หมั่นตัดใบแก่ที่แห้งและลำต้นที่แห้งตายหรือไม่สมบูรณ์ ออกให้หมดเพื่อสะดวกในการเก็บเกี่ยว ศัตรูพืชที่พบได้แก่ สัตว์จำพวก หนู กระรอก กระแต กัดกินผลในช่วงใกล้เก็บเกี่ยว นอกจากนี้อาจมีใบไหม้ เนื่องจากได้รับแสงมากเกินไป กระวานจะเริ่มทยอยออกดอกตลอดปี ช่วงที่ออกดอกมากคือ เดือนเมษายนถึงกรกฎาคม หลังออกดอก ๔ - ๕ เดือน จะเริ่มสุกแก่ โดยเมล็ดส่วนล่างของช่อดอกจะเริ่มสุกก่อนไปหาปลายช่อ ทยอยเก็บผลกระวานที่สุกจากล่างของช่อไปหาบน เพื่อให้ได้ผลกระวานที่แก่จัดและมีคุณภาพดี เลือกลงเมื่อมีผลแก่ ๓ ใน ๔ ของช่อ ระยะแรกจะให้ผลผลิตต่ำ อายุ ๕ ปีขึ้นไป ผลผลิตจะเพิ่มขึ้น

๙. การจดทะเบียนเป็นสินค้า GI (สินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแหล่งภูมิศาสตร์) : -

๑๐. การใช้ประโยชน์ : เหง้าอ่อนของกระวานใช้รับประทานเป็นผักได้ ให้กลิ่นหอมและมีรสเผ็ดเล็กน้อย ผลแก่ของกระวานนำมาตากแห้ง สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องเทศในการประกอบอาหารได้อย่างปลอดภัย เมล็ดมีกลิ่น

หอม ใช้สำหรับแต่งกลิ่นขนมปัง ขนมเค้ก คุกกี้ และยังช่วยแต่งกลิ่นและดับกลิ่นคาวของอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ได้อีกด้วย กระจวานไทยสามารถนำมาใช้ทดแทนกระจวานเทศได้ มีการนำผลกระจวานมาแปรรูปทำเป็นน้ำมันหอมระเหย โดยการกลั่นด้วยไอน้ำ โดยน้ำมันกระจวานสามารถนำไปแต่งกลิ่นเหล้า หรือเครื่องดื่มต่าง ๆ รวมไปถึงยังนำมาใช้ในอุตสาหกรรมน้ำหอมอีกด้วย กระจวานเป็นเครื่องเทศส่งออกของประเทศไทยที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศปีละนับล้านบาท

๑๑. เอกสารอ้างอิง :

Medthai. กระจวาน สรรพคุณและประโยชน์ของกระจวานไทย. เข้าถึงได้ <https://medthai.com/กระจวาน>

๑๒. ภาพประกอบ :

ข้อมูลโดย : ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านแมลงเศรษฐกิจจังหวัดชุมพร

ที่อยู่ : ๒๒/๑ ม.๖ ต.ขุนกระโทก อ.เมือง จ.ชุมพร

เว็บไซต์ : <http://www.aopdbom.doe.go.th>